

Presentació FUNDACIÓ JAUME BOFILL

Reptes de l'educació a Catalunya. Anuari 2015

Una agenda per transformar l'educació a Catalunya

Josep M. Vilalta (director)

OCTUBRE 2016

‘Reptes de l’educació a Catalunya. Anuari 2015’.

Analitza i desenvolupa propostes en **12 reptes** clau on és **fonamental actuar per millorar l’educació del nostre país.**

Dirigit i coordinat per Josep M. Vilalta i de la mà de **20 experts**, els 12 reptes deriven en propostes que configuren una *agenda transformadora de l’educació* a Catalunya per:

- ✓ fer un **salt qualitatiu** del sistema educatiu català;
- ✓ construir un sistema educatiu de major **qualitat, més integrador i equitatiu**;
- ✓ donar resposta a les **necessitats i demandes** de la societat catalana als inicis del segle XXI.

Quins són els 12 reptes per transformar el sistema educatiu a Catalunya?

1. La personalització de l'aprenentatge escolar (Cèsar Coll)

Superar l'herència d'un sistema educatiu estandarditzat i homogeneïtzant, per avançar cap a models d'aprenentatge personalitzat a les escoles. Aquests models d'aprenentatge contempnen necessitats, motivacions i capacitats de l'alumnat i els nous espais i oportunitats d'aprenentatge que van més enllà de l'escola.

Propostes destacades:

1. Un **pla ambiciós de formació del professorat en models d'aprenentatge** que posin el focus d'atenció educativa en les trajectòries individuals d'aprenentatge de l'alumnat i incorporin el treball amb l'entorn.
2. Suport i promoció activa de la **implicació dels actors socioeducatius de l'entorn** en els centres escolars (plans de ciutat; beques d'accessibilitat a les activitats extraescolars; etc.).
3. Establir un **model curricular simplificat** que distingeixi els aprenentatges bàsics imprescindibles dels desitjables, per garantir allò fonamental i deixar espai per modulacions que incorporin exigències de personalització.

2. Vers una cultura de la innovació (Mar Camacho)

Un lideratge per part de l'administració pública que promogui activament polítiques d'innovació educativa ambicioses que enforteixin el centre educatiu i les xarxes com a motor de la innovació, vinculin la carrera docent i la formació a la innovació i detectin, modelitzin, i transfereixin models innovadors per respondre a les necessitats d'aprenentatge del s.XXI.

Propostes destacades:

1. Un **pla integral de promoció de la innovació**, per part de l'administració, que **detecti, modelitzi i inverteixi en models innovadors**. Per fer-ho possible, el pla ha de **promoure la recerca i l'avaluació de la innovació** per generar evidències que permetin obtenir models escalables i transferibles a les diverses realitats educatives.
2. **Desenvolupar polítiques que enforteixin el centre educatiu com a motor de la innovació**: increment de l'autonomia, capacitat de desplegar projectes singulars i xarxes d'innovació de centres que connectin el professorat i els centres innovadors per compartir experiències i aprendre dels altres.
3. Vincular la **carrera docent** i el desenvolupament professional a l'adquisició de competències que millorin els resultats i l'autoeficàcia del professorat. Alhora, **fomentar polítiques de formació orientades a la innovació** i l'adquisició de mètodes i pràctiques educatives avançades.

3. Les llengües en l'educació: el plurilingüisme i la internacionalització (Carmen Pérez, Neus Lorenzo i Mireia Trenchs)

Aprofundir en pràctiques que garanteixin superar el dèficit en l'aprenentatge de llengües estrangeres i l'adquisició de les competències necessàries per un món globalitzat mitjançant **models d'internacionalització i plurilingüisme** als centres.

Propostes destacades:

1. **Generalitzar les actuacions que han mostrat èxit, com l'increment del temps dedicat a les llengües, la incorporació de personal nadiu i professorat convenientment preparat a nivell avançat o avançat alt del Marc Comú Europeu de Referència pel que fa l'ús de la llengua a ensenyar (i vehicular de l'ensenyament), impartició d'assignatures no lingüístiques en una llengua estrangera, etc.**
2. **Pla de base digital que permeti la socialització de bancs d'experiències, el desenvolupament de metodologies d'aprenentatge i internacionalització als centres, la promoció de les xarxes de col·laboració entre docents, etc.**
3. **Aprofitar el plurilingüisme de l'alumnat per tal que cada centre defineixi el seu model de plurilingüisme:** valoritzant les llengües que parlen (per exemple, mandarí o àrab) i atenent les seves necessitats lingüístiques específiques (dèficits en català, castellà,...). Els entorns plurilingües afavoreixen una actitud positiva de l'alumnat vers l'aprenentatge.

4. Les polítiques de professorat (Enric Prats)

Noves polítiques de professorat, que actualitzin les funcions professionals, incidint en la seva formació i desplegant una veritable carrera professional, per tal que el professorat esdevingui la clau de la transformació educativa.

Propostes destacades:

- 1. Elaborar un estatut docent que actualitzi les funcions professionals i responsabilitats legals i pedagògiques dels docents a les escoles:** treball en equip, relació amb l'entorn, formació, rols i responsabilitats en els equips docents i diversificació de perfils professionals als centres educatius.
- 2. Establir un sistema d'inducció, mentoratge o acompanyament per al professorat novell** vinculat amb el període final de la formació inicial, amb una retribució econòmica i reconegut per al professorat mentor de les escoles. Incorporar l'entrevista en l'accés a la feina en el primer centre d'arribada.
- 3. Fer confluïr les vies formatives** d'educació infantil, primària i secundària per tal d'unificar els cossos d'ensenyants i formar professionals autònoms en equips col·laboratius.

5. Educació i alumnat d'origen immigrant (Beatriz Ballestín i Sheila González)

Garantir que l'alumnat d'origen immigrant disposa d'oportunitats educatives reals a totes les etapes educatives que redueixin el fracàs escolar i aboleixin la segregació escolar.

Propostes destacades:

1. **Pla de xoc contra la segregació** que es doti i promogui la implementació dels instruments necessaris per revertir-la:
 - a) Segregació externa: Mesures de **coresponsabilitat**, amb una reserva de places mínima i màxima a tots els centres. Dissenyar i actualitzar, **àrees de proximitat escolar heterogènies** pel que fa a la composició social, i realitzar un **acompanyament i orientació de les famílies** (autòctones i estrangeres) en la tria escolar.
 - b) Segregació interna: **Sobredotació dels centres amb alumnat amb majors necessitats** educatives amb més i millors recursos (professorat, ràtios, estructures de treball per a l'educació inclusiva, programes de suport lingüístic, psicològic i pedagògic, etc.). Evitar o repensar dispositius d'atenció segregada, passar de l'aula d'acollida a **centre acollidor**.
2. **Detectar les necessitats educatives prèvies a P3**, especialment entre els col·lectius amb menor tendència a la sol·licitud de places de preescolar per tal d'incrementar les seves taxes d'escolarització.

6. Escola inclusiva (Josep Maria Jarque)

Fer efectiu un model d'escola inclusiva on l'alumnat amb necessitats educatives especials és un alumne més en els centres ordinaris. Cal que tots els recursos existents dels centres d'educació especial es posin al servei dels centres ordinaris.

Propostes destacades:

1. Desenvolupar de forma efectiva el **Pla Individualitzat personalitzat**, que s'estableix en l'apartat 4, de l'article 81 de la Llei d'Educació de Catalunya, per tal que l'escola inclusiva respongui a les necessitats educatives de tots els seus alumnes d'acord amb les seves capacitats.
2. **Posar els mitjans humans, tècnics i materials** que actualment disposen els centres d'educació especial **al servei dels centres ordinaris.**
3. **Garantir la participació activa dels pares o tutors dels alumnes** en l'avaluació de les necessitats educatives del seus fills i en l'elaboració i avaluació dels Plans de suport educatiu personalitzats.

7. Abandonament escolar prematur (Miquel Puig)

Abordar l'abandonament escolar prematur des de **polítiques que tinguin efecte en el mercat laboral i redueixin la creació de llocs de treball de poca qualificació.**

Propostes destacades:

Entendre i **considerar que l'abandonament escolar és un fenomen fonamentalment determinat pel mercat laboral, requereix:**

1. Contenir la creació de llocs de treball de poca qualificació:
 - a) augment del **salari mínim**,
 - b) protecció dels **convenis sectorials**,
 - c) regular per **exigir titulacions de grau mitjà**, en línia amb els països centre i nord-europeus.
2. Impulsar l'**oferta de beques-salari** que redueixen el cost d'oportunitat de seguir estudiant.

8. L'impacte de la crisi i de les polítiques d'austeritat en el sistema educatiu (Xavier Martínez-Celorrio)

Duplicar la inversió educativa catalana, per igualar-la a la mitjana europea, però garantint que la focalitzem en programes d'igualtat d'oportunitats i innovació.

Propostes destacades:

- 1. Duplicar la inversió pública en educació per igualar-la a la mitjana de l'OCDE (5,6% del PIB) o de la Unió Europea (5,25% del PIB) per poder prioritzar mesures de finançament de l'educació atenent a l'equitat, la qualitat i la innovació.** En total, Catalunya hauria d'invertir un total de 5.026 milions addicionals fins tenir un pressupost total de 10.800 milions.
- 2. Recuperar els 273 milions que corresponen a la suma de tots els programes d'igualtat d'oportunitats i d'equitat retallats per assajar un nou sistema propi de beques i ajudes a l'estudi amb seguiment personalitzat, networking i mentoria social i concentrar la inversió en centres i territoris amb més mancances socials.**
- 3. Recuperar els prop de 25 milions desinvertits en la formació permanent docent i en recerca-innovació educativa (R+D).** Aquesta prioritat suposaria, entre altres, la creació d'un **Educa-LAB** o servei obert per **acompanyar i reforçar la innovació** educativa que avui està dispersa i sense recursos.

9. Reforma de l'educació secundària obligatòria

(Jordi Musons i Jordi Nomen)

Reduir les altes taxes d'abandonament i fracàs escolar amb la gran reforma pendent de l'educació secundària obligatòria. La reforma ha de donar més protagonisme a l'alumnat i ha d'adaptar-se a la realitat social i les necessitats dels joves adolescents.

Propostes destacades:

1. L'administració ha d'afavorir l'**autonomia dels centres** per tal que dissenyin els processos educatius atenent a la realitat social dels joves adolescents i el seu context.

2. Els **centres** han de:

- a) promoure la innovació en els **usos dels espais**.
- b) dissenyar els **horaris** adaptats a les necessitats de l'alumnat.
- c) potenciar la **participació** de l'alumnat als centres educatius.

3. Mesures de suport al canvi de rol del professorat:

- a) garantir l'**estabilitat** dels equips docents.
- b) **formació i suport:** en metodologies per innovar, en com adoptar un rol més proper a l'acompanyament de l'alumnat i per treballar en equips docents multidisciplinars.

10. Finançament de l'educació superior (Francesc Xavier Grau)

Definir l'abast i un model propi de l'educació superior a Catalunya per superar el seu infrafinançament, apostant per un model de servei públic orientat al bé públic.

Propostes destacades:

- 1. Fer un pacte de país sobre quin ha de ser l'abast i el model d'educació superior a Catalunya.** Es proposa la definició de l'educació superior **com a servei públic orientat al bé públic** que majoritàriament és una responsabilitat pública.
- 2. Convergir amb un nivell de finançament de l'educació superior** al 2020 equiparable al del global d'Espanya i, al 2025, un nivell proper als països europeus similars a Catalunya. En aquest marc, cal definir l'estructura de **finançament mitjà de referència** per a les universitats. La proposta que es fa és de: 60% transferències corrents de l'Administració, 15% preus públics, 15% recerca competitiva, 5% contractes amb empreses i 5% altres ingressos.
- 3. Simplificar el model concret d'assignació de recursos** tot i incorporant un component de finançament estratègic, públic i transparent.

11. La dedicació dels estudiants i l'eficiència del sistema universitari (Amelia Díaz, Miquel Martínez i Ernest Pons)

Reduir les taxes d'abandonament i les desigualtats socioeconòmiques en l'accés i continuïtat dels estudis universitaris, desplegant polítiques de beques, d'orientació i seguiment que responguin a la diversitat de perfils, necessitats i situacions socioeconòmiques de l'alumnat.

Propostes destacades:

1. Polítiques proactives per **facilitar l'accés** als estudis superiors a tots els estudiants que no deixi enrere estudiants que el sistema no ha incentivat (beques-salari, itineraris a temps parcial, etc.).
2. Programa d'**orientació acadèmica i seguiment** adreçat als universitaris de primer any per combatre l'abandonament.
3. **Diversificar els models d'universitat** perquè s'adaptin a l'alumnat de perfils diferents.

12. Formació doctoral (Jordi Alba, J. Francesc Córdoba i Antonio Huerta)

Polítiques públiques que afavoreixin decididament per la col·laboració entre el teixit empresarial amb les universitats i centres de recerca, per evitar desaprofitar el talent dels doctorats.

Propostes destacades:

1. **Reforçar polítiques públiques** que afavoreixen la col·laboració del teixit empresarial amb les universitats, centres de recerca i centres tecnològics, que contemplin mesures com ara:
 - **Reducció de les barreres administratives i legals** per impulsar la inversió d'agents privats (empreses i altres institucions del sector privat) en R+D.
 - **Potenciació dels programes formatius en competències transversals** centrades en la transferència de coneixement entre entorns empresarials i acadèmics.
 - Potenciar el **Pla de doctorats industrials**.

Una agenda per transformar l'educació a Catalunya

Els 12 reptes ens porten a la necessitat d'actuar de forma sistèmica en

9 àmbits estratègics de política educativa

que, ahora, es concreten en

33 objectius per a transformar el sistema educatiu.

A continuació, es resumeixen aquests àmbits.

Fer polítiques educatives amb ambició de país, amb debat rigorós, posant-les al centre neuràlgic del Govern i atenent els reptes de la UE i l'ONU

Desburocratitzar el sistema educatiu per donar més autonomia als actors, especialment als centres educatius i al territori

Polítiques i pràctiques basades en el coneixement i que, per tant, vinculin la recerca i la praxis als centres docents

Bastir una educació més personalitzada, innovadora i internacionalitzada

Desplegar unes polítiques de professorat de més qualitat i impacte (formació inic./accés, carrera, formació permanent)

Promoure la igualtat d'oportunitats i l'equitat com a aposta de país

Invertir en educació els recursos necessaris per ser competitius i fomentar igualtat i innovació

Transformar l'educació secundària per tal que els alumnes siguin el centre de l'organització educativa

Apostar per una educació superior com a motor del desenvolupament social, econòmic i cultural del país

Model de societat i polítiques educatives

1. Debat rigorós sobre el model educatiu.
2. Aproximació holística de l'educació.
3. Educació i polítiques educatives al centre de les polítiques
4. Reptes i objectius educatius UE i ODS de l'ONU.
5. Sistema educatiu internacionalitzat i plurilingüe

Organització i gestió educatives

6. Major autonomia dels centres docents i descentralització capacitat de decisió territori.
7. Menor regulació procedimental.
8. Repensar funcions i rol de l'administració.

R+D i sistema educatiu

9. R+D educativa de major rellevància i amb massa crítica.
10. R+D i praxi docent alineats
11. Línies de recerca interdisciplinàries
12. Sistemes d'informació robustos.

Nova societat, nova educació

13. Formació al llarg i ample de la vida i la societat del coneixement.
14. Cultura i la praxi de la innovació educativa.
15. Reconeixement de les trajectòries individuals d'aprenentatge, connexió educació formal, no formal i en obert.
16. Distinció currículums bàsics imprescindibles i desitjables.

Polítiques de professorat

17. Millora formació inicial del professorat i accés funció docent.
18. Carrera professional docent.
19. Formació permanent del professorat ambiciosa.
20. Aposta pels equips docents i pels nous rols del professorat.

Equitat i igualtat d'oportunitats

21. Lluita contra la segregació escolar i atenció a la població amb majors riscos.
22. Universalització i gratuïtat de l'etapa 0-3.
23. Educació inclusiva.
24. Lluita contra el fracàs i l'abandonament escolar amb polítiques públiques coherents i transversals.

Finançament de l'educació i efectes de la crisi economicofinancera

25. Definició del finançament públic de l'educació per 2020 i 2025.
26. Mesures selectives de finançament atenent a l'equitat, la igualtat d'oportunitats, la qualitat educativa i la innovació.
27. Política de beques i ajuts als estudiants ambiciosa i d'acord amb estàndards europeus.

La transformació de l'educació secundària obligatòria

28. L'alumne al centre de l'ESO
29. Autonomia dels centres docents, graus de llibertat i node de coneixement.
30. Innovació i equips docents.

L'educació superior i la recerca com a nuclis de la societat del coneixement

31. Estàndards de qualitat i finançament en l'horitzó 2020 i 2025.
32. Reducció de l'abandonament i adaptació de l'oferta .
33. Valoració social dels doctors i inserció professional.